

СЕКЦІЯ 8. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КВАЛІФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Басва Л. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права
Національного університету «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Щербіна М. Г.

*студентка 6 курсу юридичного факультету
Національного університету «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Кваліфікація правопорушень є найскладнішим завданням у правозастосуванні. Ніяка інша правозастосовна діяльність та судова практика не вимагає врахування такої кількості конкретних обставин вчинення діяння, такого досконального знання законодавства, що передбачає відповідальність за його вчинення. Саме в цій діяльності припускається й найбільша кількість помилок. Більшість рішень судів змінюється і скасовується через неправильну кваліфікацію правопорушень. Причому до помилки в кваліфікації правопорушень часто призводить неврахування чи неправильна оцінка якоїсь однієї, іноді незначної, обставини чи ознаки адміністративного делікту. У зв'язку з вищенаведеним актуальним видається розгляд кваліфікації адміністративних правопорушень.

Взагалі, кваліфікація адміністративних правопорушень посідає важливе місце в провадженні у справах про адміністративні проступки, оскільки замало здійснити перевірку дотримання вимог адміністративного законодавства та виявити правопорушення, важливо правильно встановити, чи є така дія або бездіяльність особи протиправою, тобто визначити, чи охоплюється вчинене складом законодавчо встановленого проступку. Правильна кваліфікація того чи іншого діяння – це запорука дотримання основних прав особи, а також уникнення неправомірного притягнення її до адміністративної відповідальності [1, с. 201]. Головна мета кваліфікації – дати правову

оцінку конкретному фактичному діянню, тобто визначити його відповідність ознакам правопорушення, передбаченим адміністративно-деліктною нормою.

Зміст терміна «кваліфікація» зводиться до встановлення якісної характеристики явища або предмета, які визначаються. Термін «кваліфікація правопорушень» застосовується в юридичній науці у двоякому значенні: як логічний процес пізнання юридичної суті вчиненого в реальному житті протиправного діяння і як кінцеве судження, що отримане в результаті процесу пізнання, й дає юридичну оцінку вчиненого правопорушення. Кваліфікація за своєю суттю є не лише процесом пізнання, під час якого використовуються логічні форми мислення. Кваліфікація як висновок має форму умовиводу, за допомогою якого формується законодавча модель протиправних дій суб'єкта [2, с. 299].

Вітчизняні адміністративісти визначають поняття кваліфікації адміністративних проступків по-різному. Спираючись на здобутки науки кримінального права, І. Голосінченко, М. Стахурський та Н. Золотарьова розуміють під нею «встановлення відповідності конкретного діяння ознакам того чи іншого складу адміністративного проступку, передбаченого в Кодексі України про адміністративні правопорушення» [3, с. 27].

У свою чергу, П.С. Гагай розглядає кваліфікацію адміністративних деліктів як оцінку юридичного факту, що містить формальні ознаки адміністративного делікту, котра полягає у співвіднесенні такого діяння з відповідною нормою законодавства про адміністративні правопорушення та у необхідному юридичному реагуванні, встановленому вищезазначеним законодавством [4, с. 100].

А.В. Гуржій визначає кваліфікацію адміністративних правопорушень як встановлення відповідності ознак фактичного діяння ознакам складу правопорушення, передбаченого адміністративно-деліктним законодавством України [5].

Отже, кваліфікація адміністративних проступків – це встановлення ознак вчиненого діяння й зіставлення їх з ознаками того чи іншого складу правопорушення з метою визначення відповідності, збігу цих ознак і формулювання висновку про наявність або відсутність складу конкретного адміністративного правопорушення. Кваліфікацію слід розглядати також як найважливіший етап правозастосовчої діяльності [6, с. 130]. Відповідне визначення досить повно характеризує явище кваліфікації адміністративного проступку як складову правозастосовного процесу та специфічний різновид адміністративно-правової кваліфікації.

Кваліфікація адміністративних проступків є досить складним процесом, який має свої етапи та передумови. Останніми, зокрема, визнаються: 1) всебічне, повне і об'єктивне встановлення всіх фактичних обставин справи: з'ясовується, чи мала місце протиправна дія, у вчиненні якої звинувачується винна особа; встановлюється наявність у діях порушника складу проступку і відповідність його адміністративно-правовій нормі, яка передбачає відповідальність за вчинені протиправні дії; з'ясовуються мотиви вчинення протиправних дій та винність особи, а також обставини, які впливають на характер і ступінь адміністративної відповідальності; вивчаються дані, що характеризують особу порушника, характер і розмір заподіяної шкоди; 2) точне і достовірне визначення юридичного значення всіх фактичних обставин вчинених протиправних дій і особи порушника; 3) правильний вибір адміністративно-правової норми та з'ясування її змісту й значення [7, с. 299]. Слід додати, що до зазначених передумов слід віднести попереднє з'ясування всіх законодавчих ознак того чи іншого адміністративного проступку, тобто кожен працівник поліції, який причетний до адміністративно-юрисдикційної практики, має чітко уявляти, які діяння визнаються правопорушеннями, які властивості вони мають, чим відрізняються від інших подібних діянь тощо.

Отже, основною передумовою належної кваліфікації адміністративного проступку є точне визначення всіх ознак діяння, які характеризують його як проступок.

До актуальних проблем кваліфікації адміністративних правопорушень варто віднести такі: доволі низький рівень знань чинного законодавства суб'єктами правозастосування (наприклад, співробітники Національної поліції мають нетривалу практику застосування адміністративно-деліктного законодавства і часто поверхові знання юридичних норм, що призводить до помилок у кваліфікації адміністративних правопорушень або не притягнення до відповідальності винуватих осіб); відсутність єдиної правової позиції щодо тлумачення окремих складів адміністративних правопорушень (на відміну від практики судового розгляду кримінальних справ, яка напрацьовується Верховним Судом України, практика судового розгляду справ про адміністративні правопорушення судами першої інстанції не набуває сталого характеру і не може отримати єдиної правової позиції (правового висновку) найвищої судової інстанції); помилки щодо суб'єкта чи об'єкта адміністративного правопорушення (наприклад, за ст. 164 КУпАП до адміністративної відповідальності притягується не власник, а продавець, реалізатор чи інший найманий працівник); недостатній рівень доктринальної бази для створення якісних науково-практичних коментарів, методичних матеріалів, які

використовуються в процесі кваліфікації адміністративних правопорушень (більшість коментарів дуже швидко втрачають свою актуальність через численні та постійні зміни до адміністративно-деліктного законодавства).

Виходячи з вищенаведеного, із метою подолання названих проблем, у першу чергу, необхідно прийняти новий Кодекс України про адміністративні проступки, в якому всі адміністративні правопорушення будуть чітко систематизовані, їх склади вписані з урахуванням сучасних реалій, буде чітко регламентована процедура адміністративного розслідування [8, с. 103].

Таким чином, кваліфікація адміністративного правопорушення передбачає встановлення та процесуальне закріплення відповідності фактичних ознак посягання ознакам адміністративного правопорушення (проступку), визначеним законодавством. Своєчасна та безпомилкова кваліфікація адміністративних проступків гарантує невідворотність, співмірність та обґрунтованість реагування держави на порушення адміністративно-деліктного законодавства.

Література:

1. Серeda В. В. Щодо питання кваліфікації правопорушень, за які передбачено дисциплінарну відповідальність. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. 2014. Вип. 1. С. 201–210.
2. Остапенко О. І. Адміністративна деліктологія. Л., 1995. 308 с.
3. Голосніченко І. Попереднє адміністративне розслідування як стадія провадження в справах про адміністративні проступки. Право України. 2002. № 2, С. 26–30.
4. Гагай П. С. Адміністративно-правова кваліфікація та її зв'язок з адміністративним процесом. Форум права. 2009. №1. С. 99–104.
5. Гуржій А. В. Сутність і значення адміністративно-правової кваліфікації. Право і суспільство. Адміністративне право та адміністративна діяльність. 2012. № 1 Режим доступу: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/1_2012/43.pdf.
6. Нефедова А. В. Адміністративно-правова кваліфікація та кваліфікація адміністративних проступків: визначення і співвідношення понять. Часопис Київського університету права. 2018. № 3. С. 129–134
7. Остапенко О. І. Адміністративна деліктологія. Л., 1995. 308 с.
8. Давиденко О. О. Теоретико-правові засади кваліфікації адміністративних правопорушень. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». № 47. Т. 2. 2017. С. 102–105.